

*Криворучко В. І.,
аспірантка*

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

РЕЦЕПЦІЯ ІДЕЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У ТВОРЧОСТІ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ: АСПЕКТ ХРОНОТОПУ

Анотація. У роботі здійснено спробу дослідження творчого осмислення Мирославом Дочинцем ідей, мотивів, деяких хронотопічних координат та образів українського мандрівного філософа Григорія Савича Сковороди.

Літератори ось уже більше двох століть постійно звертаються до творчого спадку цього непересічного мислителя і письменника, осмислюючи та переосмислюючи його ідеї відповідно до своїх обставин, часу чи ідеологічних віянь. Сковорода як незаперечний авторитет у філософії та художній літературі продовжує слугувати джерелом численних спроб інтерпретувати та реінтерпретувати його погляди, зокрема бачення особистості, світу, природи, Бога, свободи, праці – власне, всього того, що завжди було і залишається бути важливим для людини.

Неодноразово його вчення, зафіксоване у філософських трактатах, байках та інших текстах, ставало предметом рецепції письменників різних стильових, ідейних та естетичних уподобань. Практично кожен автор так чи інакше звертається до глибокодумних узагальнень геніального мандрівного мудрослова. Сучасні українські письменники – не є винятком. Валерій Шевчук, чия творчість буквально пронизана Сковородинськими ідеями, наголошує на неперепутній актуальності мандрівного генія: «Григорій Савич переніс проблеми загальної філософії у сферу етики (морального вчення), а вся його творчість – один великий заповіт чи послання не тільки свого часу чи свого народу, а людям часів, усіх земель» [1, с. 209].

Для творчості лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка (2014), «золотого письменника» України Мирослава Дочинця звертання до постаті великого філософа дуже органічне. Адже, як зізнається автор, його батько, будучи філософом за освітою, прилучав сина ще з дитячих літ до мудрості: «Я навчився читати, засинаючи біля його плеча. Це були книги Канта, Спінози, Гегеля, Бекона, Вольтера, Сковороди. Можливо, це і привнесло в моє письмо відтінок філософичності, афористичність». [2, с. 41]. У майже всіх своїх творах Дочинець звертається до ідей Григорія Сковороди, прямо чи опосередковано включаючи їх у полотно сюжету та/або ідейну наповненість тексту.

Ключові слова: внутрішній хронотоп, нарація, хронотоп дороги, сюжет, притчевість.

Постановка проблеми. Вплив філософських та літературних текстів Григорія Сковороди на українську літературу переоцінити неможливо, адже у багатьох авторів, що представляють різні періоди розвитку нашої літератури, знаходимо рецепції Сковородинських ідей, так чи інакше трансформовані та поставлені у контекст свого часу, особистих цінностей письменника чи його естетичних уподобань. Між тим цікавою видається робота стосовно з'ясування перегуків між поглядами філософа доби бароко та сучасного популярного автора Мирослава Дочинця,

відомого створенням образу «карпатського Сковороди» Андрія Ворона. Особливо прикметно у цьому зв'язку відстежити хронотопічні аспекти творів обох авторів з метою встановлення спільного підходу до часопросторових відношень у них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню рецепції Сковородинських ідей у творчості українських авторів присвятили свої роботи Н. Пелешенко, яка дослідила вплив творчості Г. Сковороди в українській літературі 1920-1940-х років, Л. Тарнашинська розглядала духовний зв'язок В. Шевчука з ідеями мандрівного філософа, а Д. Лук'яненко – постмодерну рецепцію феномену Г. Сковороди на прикладі творчості Є. Пашковського, Г. Пагутяк, М. Шгельмах.

Однак цілісного аналізу переосмислення Сковороди у творчості Мирослава Дочинця поки що не зустрічалося, певно, враховуючи, що цей автор відносно недавно набув надзвичайної популярності серед читачів. І не тільки українських, бо, будучи перекладеним сімома мовами світу, письменник отримує захоплені відгуки з різних континентів.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є відстежити рецепції філософії Сковороди у найбільш відомих творах Мирослава Дочинця, з'ясувати ступінь проникненості ідей мандрівного філософа у твори українського сучасника, встановити, які аспекти хронотопу притаманні обом авторам.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, життя Сковороди обросло легендами та переказами, а от його праці, нині вже адаптовані сучасною мовою, лишаються для багатьох поколінь повноводим джерелом для осмислення. Знайшли своє художнє втілення ідеї Григорія Савича й у текстах Мирослава Дочинця, одного з найбільш затребуваних письменників сучасної української літератури.

Не претендуючи тут на професійне філософське тлумачення ідей Григорія Сковороди і не переслідуючи такої мети, зупинимось на загальноновизнаному тлумаченні його поглядів, які полягають у концепціях «трьох світів», «двох натур», філософії «серця» та «сродної праці». Сковорода вважає: «Є ж три світи. Перший, складений із незліченних світ-світів, і є великий світ. Інші два часткові й малі світи. Перший – мікрокосм, тобто світик, малий світ, або людина. Другий світ символічний, тобто Біблія» [3, с. 142]. Філософ доби бароко навдивовиж по-сучасному структурує світ, тож не випадково його ідеї знаходять відображення в численних сучасних наукових розвідках та художніх текстах. Вчення про «дві природи» – «Увесь світ складається із двох натур, одна видима, а друга невидима» – [наркыс4] чітко проектується на десятки літературних творів, хіба що сьогодні воно прибрало іншої назви – зовнішнього та внутрішнього хронотопу. Внутрішній світ художнього образу та його співвіднесеність із світом зовнішнім завжди був і лишається предметом особливого зацікавлення літераторів.

А Сквородинська філософія «серця» – це взагалі універсальна теорія: «Кожен є тим, чие серце в ньому: серце вовче – істинний вовк, хоч обличчя людське; серце боброве – є бобер, хоча вигляд вовчий; серце вепрове – є вепр, хоч вигляд бобровий. Кожен є тим, чие серце в нім» [4].

Перекази та малочисельні історичні джерела повістують, що після тривалого шукання себе в різних іпостасях: семінариста, хориста, викладача, домашнього вчителя і навіть дегустатора токайських вин – Скворода нарешті збагнув, що його призначення – це дорога. Бо так відчуло його серце. Дорога довжиною у пів життя насправді стає для нього шляхом до пізнання Бога, а отже, й себе. «Адже Бог – є любов, а вона всередині кожного з нас. У нашому серці. Ця, так звана філософія серця, і зробила Григорія Сквороду відомим у всьому світі. Але найголовніше, вона і його самого навчила бути щасливим» [5]. А що, окрім щастя, може найбільше турбувати людину? Щастя в усіх його проявах, дорога як шлях самопізнання, пошук свого призначення – ось головні ті проблеми, які намагався вирішитися для себе Скворода, і які продовжує ставити у своїх творах Дочинець, так само інтегруючи хронотоп дороги як своєрідного ініціаційного шляху в переважну більшість своїх романів.

Міркування Сквороди про «три світи» і «дві натури» – це свого роду прагнення систематизувати світ, а отже, збагнути та гармонізувати його. Так само й усі Дочинцеві герої прагнуть такої гармонії. Не випадково майже у всіх його романах переважає гомодієгетичний тип нарації, який дозволяє максимально глибоко розкрити внутрішній світ протагоніста. Моделюючи хронотопи своїх бестселерів, Мирослав Дочинець віддає перевагу внутрішньому хронотопу над зовнішнім, оскільки він дозволяє читачеві синхронізуватися з міркуваннями його героїв і таким чином максимально підійти до усвідомлення авторської ідеї. Вибір внутрішнього хронотопу поглиблює сприйняття реципієнтом Дочинцевого протагоніста як неординарної постаті з особливою життєвою дорогою, людини, що прагне збагнути ті істини, які не дано пізнати без ненастанної внутрішньої роботи. Автор майстерно відкриває світ емоцій, внутрішнього шукання та вибору кожного з героїв, дозволяє зрозуміти мотивацію їхніх вчинків та екзистенційних виборів. Можна стверджувати, що філософський струмисько самопізнання героїв Мирослава Дочинця через різні життєві випробування і становлять провідну хронотопну канву його романів. І прикметно, що для багатьох його протагоністів шлях до пізнання себе лежить через упорядкування світу зовнішнього, а отже, за Сквородою, – від «видимого» до «невидимого».

До прикладу, в романі «Вічник. Сповідь на перевалі духу» Андрій Ворон, силою обставин змушений вести «відрубне життя» [6, с. 85] у лісі, поволі обживає цей простір, вичищає хаші від сухого та палого дерева, а «приспана кров хлібороба» [6, с. 171] вчить його прогудуватися і вижити в цих, здавалось би, непридатних для життя умовах. Не давши собі зневіритися та (що видавалося майже неможливим) устатковуючи свій зовнішній простір, Ворон, між тим, поступово гармонізує й власний внутрішній світ, приходять до прийняття обставин і себе в тих обставинах повною мірою, усвідомлює сенс і навіть насолоду в такому житті: «... вершив радісну працю земледільця; а з нею росла і моя нутряна радість...» [6, с. 194].

Як свого часу Скворода, мандруючи різними шляхами, задовольнявся малим з точки зору «видимого» (матеріального)

та одночасно множив у собі духовну й інтелектуальну міць – «невидиме», так і Ворон віднаходить радість буття в начебто взагалі непридатних для виживання обставинах, не кажучи вже про повноту такого життя: «Відчував, як твердне в мені терпіння, як вивільняються скарби загасної нервової сили. Безмірно вищої сили...» [6, с. 87].

Будучи фізично обмеженим Чорним лісом, протагоніст Дочинцевого роману знайшов світло і умиротворення у своїй душі через постійну роботу – як внутрішню, так і зовнішню. За життя йому судилося насититися багатьма книгами, пересіяти «через душу їх мудрість, залишивши собі на карбі хіба що дрібку – як соли...» [6, с. 4]. А решту життєвого досвіду він пізнав через постійне шукання істини, через намагання зрозуміти природу, закономірності світу, а відтак – збагнути й себе: «... як звізди ліпше видно із дна криниці, так і Небо відкривається тому, хто неустанно споглядає його з глибини духовної схими» [6, с. 5]. Навдивовижу чітка аналогія простежується в цих словах та й узагалі в образі Вічника із життям та філософськими поглядами самого Григорія Савича. А вчення Сквороди про «видиму» й «невидиму» натуру як матеріальний та духовний світ вповні ототожнюється з міркуваннями вимушеного відлюдника Ворона: «Жива окрушина в лоні гір, піщинка в морській мушлі, – я викохував тут у собі перл безсмертної душі. Упосліджений світом і покинутий людьми, замкнений в кам'яній коморі Природи, знайшов я свободу волі і радість ширяння духу» [6, с. 5]. Настільки близька духовна філософія Вічника до Сквородинського лапідарного: «Плоть ніщо, дух животворить!» [4].

У «Вічникові» не раз впадають в очі аллюзії на Сквороду. Як-от, утікши з колимської тюремної камери до тайги, Ворон мріє: «Я хотів тут прожити все життя, а коли прийде урочний час, – тихо спочити в земляній ямі [...] Та світ не відпускав мене» [6, с. 228]. Тут вельми прозоро прочитується подвійний натяк на мандрівного філософа, а саме: невмируще «Світ ловив мене, та не піймав», а також його відхід у засвіти, коли Скворода, передчуваючи завершення свого земного буття, викопав собі могилу, «...надів чисту білизну і востаннє поговорив з вічністю, долею, істиною, розумом. Поклав під голову свитку і свої рукописи. Ліг і заснув...» [7, с. 197].

А в одному із вставних фрагментів «Вічника», де йдеться про Сократа (а Григорія Савича прийнято величати «українським Сократом»), доволі впізнавано читається доля українського мандрівного філософа: «Якщо він ще зберіг легку вдачу і спритність мислі, то лише тому, що все життя поступово визволяв свою душу від примх тіла» [6, с. 107]. Наскільки відомо, Скворода жив аскетично: не спокусившись світом «видимим», він плекав свій дух, тому світ так і не вловив його. Укотре у «Вічнику» Мирослав Дочинець проводить чітку паралель із мудрістю Григорія Сквороди, якого вважає своїм вчителем [8, с. 2], і розмірковує: «Все нам можна, та не все потрібно. Все нам дозволяється, та не все корисне. Добре б навчитись вибирати не те, що хочеться, а те, що потрібно» [6, с. 170]. У цьому міркуванні – незаперечна співзвучність із Сквородинським: «Подяка ж бо блаженному Богові. Це є невимовна його милість і влада, що зробила безкорисне неможливим, а можливе корисним» [4].

Духовне – «нутряне» – життя Вічника, незважаючи на перипетії його долі, без сумніву, становить такий же потужний хронотопний пласт роману, як і його кількарічне виживання самотника в Чорному лісі, потім каторжанське жажіття Колими,

усурійська тайга, а згодом «труди і дні» [6, с. 194] в різних частинах країни і навіть зарубіжжя. Такі широкі часопросторові межі роману ще більше підсвічують духовні шукання протагоніста, викристалізувавши його переконання: «Я не знав, чи виживу, але те, що душа моя буде жити, – се я знав достеменно. Про се шептала вона сама...» [6, с. 237]. Таким чином, ідея Сквороди про животворний дух цілковито корелює з Дочинцевим образом – не випадково у колимських таборах Андрій Ворон отримав таке символічне назвисько – Вічник.

Та, власне, й сам Мирослав Дочинець неодноразово підтверджував, що образ Вічника повною мірою суголосний з авторським розумінням філософії та постаті Григорія Сквороди. Взнявши за основу розповіді реальної людини, чия доля нагадала авторові одночасно Робінзона, Монте-Крісто й Сквороду [2, с. 136], Дочинець розповідає: «Занотована інформація опрацьовувалася, осмислювалася. А потім я дійшов до того, що це має бути подано, як системна світоглядна річ унікальної людини, новітнього Сквороди, яка передає глибинний погляд на світ, навіть поради на щодень для духовного скріплення будь-якої людини [...], бо це загальнолюдські речі, це чуття Вічності...» [2, с. 136]. Письменник зізнається, що його Ворон «був «світовим чоловіком», але дуже європейським, як і Скворода» [2, с. 139]. До всього, притаманний більшості романів Дочинця хронотоп дороги цілком суголосний зі свідомим вибором Григорія Сквороди пізнавати свої «три світи» саме в дорозі.

Філософська ідея Григорія Савича про тлінність плоті та вічність Духу повністю співпадає з життєвими принципами та світоглядом «Божого челядника» Аввакума з ще одного роману Мирослава Дочинця – «Мафтей. Книга, написана сухим пером». Навіть ім'я Аввакума як біблійного пророка й автора однієї з книг Старого Заповіту обрано для цього персонажа, певно, не випадково, адже у Сквороди читаємо: «Небагато Авакумів, що стоять на божественній сторожі» [4]. Принципи та світогляд «Божого чоловіка» в романі «Мафтей» дивовижним чином перегукується із ідеями «честованого мудрослова» Сквороди, «зиждителя нашої думи і нашого язика» [9, с. 97]: «Букви – мертвятина, сухі черви на сухому папері. Смысл зроджують не букви, а дух. З ним почни і ним заверши» [9, с. 6]. Так Аввакум відгукується про все матеріальне, фізичне, тобто «видиме», за Сквородою. Про примат духа над плоттю, «невидимого» над «видимим», що їх, як і мандрівний філософ, сповідує Аввакум, він навчає і свого духовного спадкоємця – Мафтея, чия життєва путь так само зітчеться з мандрів, збирання по крупинах мудрості від людей, книг, природи, власних спостережень за світом. Перефразовуючи Сквороду, він міркує: «За видимою простотою криється більше невидимого» [9, с. 32]. Мафтей, як і Скворода, свідомо обирає «солодке відлюдництво» [9, с. 9], хоча тут мається на увазі не відлюдкуватість чи відречення від соціуму – навпаки, Мафтей спілкується з багатьма людьми, що звертаються до нього як до цілителя, «знатника», «філосопа здоровля». Кажуть, що й у житті Сквороди «слава про філософа-мандрівника бігла далеко попереду нього, адже він знав секрет щастя!» [5].

На думку Григорія Савича, щастя треба шукати, зосередившись насамперед на собі: «Не шукай щастя за морем, не проси його в чоловіка, не подорожуй по планетах, не волочися по палацах, не повзай по кулі земній, не броди по Єрусалимах... щастя, яко необхідна необхідність, всюди й завжди дарується»

[10, с. 114]. «Внутрішня людина», тобто душа, є для філософа найвищою цінністю: «Царство Боже всередині нас. Щастя у серці, серце в любові, любов же в законі вічного» [10, с. 114]. Наполягаючи, що щастя залежить тільки від внутрішньої наповненості людини, Скворода пише: «Щастя наше є світом душевним, але цей світ не відноситься до якоїсь речовини; він не золото, ні срібло, ні дерево, ні вогонь, ні вода, ні зірки, ні планети» [10, с. 195].

Майже слово в слово промовляє Мафтей в однойменному романі. Згадуючи науку Аввакума, він міркує: «Світ не переломлює. Подолати його чорноту можна лише створивши нову світлість (курсив – М.Д.). От я й світив собі, роздував мізерний огник радості у світлість благодати. [...] І світ ловив мене дедалі менше» [9, с. 15]. Останнє речення – так само чітка алюзія на втечу Сквороди від світу «видимого».

Розвиваючи тему щастя, «філософію серця», а відтак і «сродної праці», автор вкладає в уста свого персонажа таку сентенцію: «Є смак життя – головний смак. Той смак, що в страві, у воді, в прилюбній роботі, в бесіді» [9, с. 74]. Навіть без додаткової аргументації очевидно, настільки суголосні ці істини ідеям Григорія Сквороди. А Сквородинські «три світи» зазвучали у Дочинцевому «Мафтей» у наступній інтерпретації: «Бути живою часткою цілого – хіба не найбільш захопливе таїнство життя! Помагаючи світові, помагаємо собі» [9, с. 15]. Навчившись спостерігати й тонко розуміти навколишній світ, Мафтей живе «глибиною духа» [9, с. 178], насолоджуючись повнотою свого трибу, свого буття.

Інтертекстуальна перетічність ідей Сквороди у романі «Мафтей» прочитується доволі прозоро, однак при цьому жодним чином не йде мова про суцільну алюзію на праці мандрівного філософа в цілком оригінальному, цікавому сюжетно та ідейно глибокому тексті Мирослава Дочинця. Хоча в одному з інтерв'ю він, розмірковуючи над проблемою інтерпретацій, алюзій, реценсій чи навіть плагіату, сказав: «Мабуть, сутність літератури полягає в тому, щоб повторювати на різний лад одне й те ж, бо люди забувають те, що читають» [2, с. 52].

Світоглядна спрямованість творів Мирослава Дочинця, будучи закоріненою у народну філософію, мораль, етику, у вчення не одного світового мудреця, разом з тим має глибокі й тісні зв'язки зі світорозумінням одного з найоригінальніших українських філософів, який жив так, як учив, – Григорієм Сквородою. Його ідеї, певною мірою трансформовані під сучасного читача, багаторазово знаходять утілення в Дочинцевих персонажах, їх світосприйнятті, життєвому досвіді та загалом в ідейному пафосі його творів.

Так само є підстави говорити й про певну спорідненість у структурно-змістовій організації текстів обох аналізованих авторів, адже, окрім низки романів-бестселерів Дочинця, він має з десяток книг, жанр яких важко визначити однозначно. Однак об'єднує їх те, що в усіх таких книгах так чи інакше проглядається елемент притчевості. «Світільник слова. Книга життя. Життя книги», «Світло семи днів. Маленькі історії для душі», «Золотий час», «Книга надиху. Уроки світу, неба і людей», «Курси крою і життя. Рецепти маленьких щасть», «Різотрав'я. Гербарій саду життя», «Єдин. Сповіді та притчі серця» та інші книги «золотого» автора України Мирослава Дочинця, як і тексти Григорія Сквороди, здебільшого мають сюжет, побудований на прихованому порівнянні або алегорії. В обох авторів часто прочитується певний дидактичний

підтекст. Скажімо, у Сковороди: «Бог найкращий астроном і найкращий економ. Вічна природа-мати Зайвини не може мати, Найпотрібніше тобі ти знайдеш лиш у собі» [10, с. 338]. У Дочинця читаємо: «Чому люди шукають себе там, де їх немає [...]? Те, що ти любиш, знаєш і хочеш – і є ти [...]. І що більше в тобі себе, тим більше ти потрібний, цікавий, рідний світові [...]. Твій все-Світ» [11, с. 53]. Хіба не тотожний дидактичний зміст обох текстів? І хіба не відправляє читача Дочинців «всесвіт» до якщо не «трьох світів» Сковороди, то до двох точно – макрокосму (Всесвіту) та мікрокосму (людини).

Чимало паралелей можна відшукати і в метафоричних та глибоко символічних, промовистих назвах творів обох авторів, як-от, обов'язково практично у всіх назвах елемент підзаголовку в Дочинця, і так само розширення назви за допомогою прикладки у Сковороди: «Бесіда, названа двоє, про те, що блаженним бути легко», «Діалог, чи Розмова про стародавній світ», «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті» («Розмова дружна про душевний світ»), «Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу».

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, аналізуючи проблему рецепції ідей Сковороди у творчості Дочинця, можна стверджувати, що для сучасного українського письменника є вельми близькими філософські погляди мандрівного філософа. Очевидною є спорідненість розуміння світу як єдності макро- і мікрокосму. Важливим елементом самодостатності для обох є пріоритет духу над плоттю, «невидимого» над «видимим». Щастя як мету людського життя обоє вбачають у прийнятті себе, у любові до ближнього, до природи, до справи, якою займаєшся. І, безумовно, Бог як найвища духовна сутність пронизує всі, без винятку, тексти Мирослава Дочинця, так само, як і Біблія становить для Григорія Сковороди той третій світ, окрім уже названих макрокосму та мікрокосму, – світ, котрий спонукає філософа до вибору змістового та ідейного наповнення власних текстів.

Стосовно хронотопічних координат в аналізованих авторів можна зробити висновок, що внутрішній хронотоп здебільшого притаманний текстам як Дочинця, так і Сковороди, оскільки він дозволяє максимально вмотивувати ідейне наповнення образу. Однак при цьому слід зауважити, що почасти обидва автори розширюють часопросторові рамки до Всесвіту, аби підкреслити взаємозумовленість об'єктивної та суб'єктивної реальностей для зображуваного образу. Хронотоп дороги, який притаманний аналізованим тут Дочинцевим романам, так само позначає твори мандрованого любомудра та, власне, й саме життя Сковороди – це свідомо обрана ним дорога як спосіб пізнати світ і себе.

Низку рецепцій можна продовжувати за рахунок не розглянутих у цій роботі романів, інших жанрових різновидів Дочинця, епіграфів, узятих із філософських трактатів та художніх творів Сковороди, співзвучності алегоричного й метафоричного наповнення, а також багатьох інших компонентів літературознавчого аналізу – усе це становить інтерес для подальшого дослідження означеної теми.

Література:

1. Шевчук В. Григорій Сковорода – людина, мислитель, митець. Дорога в тисячу років: Роздуми, статті, есе. Київ : Рад. письменник, 1990. 501 с.
2. Дочинець М. Світільник слова. Книга життя. Життя книги / М. Дочинець. Мукачево : Карпатська вежа, 2017. 207 с.

3. Григорій Сковорода. Твори: у двох томах / Український науковий інститут Гарвардського університету. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної Академії наук України. Київ : АТ Обереги, 1994. Т. 2. 576 с.
4. Григорій Сковорода. Наркіс. Розмова про те: Пізнай себе. Переклад: Валерій Шевчук. URL: <http://sites.utoronto.ca/elul/Skovoroda/Narkis.pdf> (дата звернення 14.09.2022)
5. Власенко І. Філософія серця Григорія Сковороди. URL: <https://uamodna.com/articles/filosofiya-sercyu-grygoriya-skovorody/> (дата звернення 14.09.2022)
6. Дочинець М. Вічник. Сповідь на перевалі духу : роман. Мукачево : Карпатська вежа, 2013. 280 с.
7. Драч І. Ф., Кримський С. Б., Попович М. В. Григорій Сковорода : Біографічна повість. Київ : Молодь, 1984. 216 с.
8. Дочинець М. Світло семи днів. Маленькі історії для душі / М. Дочинець. Мукачево : Карпатська вежа, 2021. 203 с.
9. Дочинець М. Мафтей. Книга, написана сухим пером : роман. Мукачево : Карпатська вежа, 2020. 352 с.
10. Антологія української поезії: В шести томах / упоряд. В. Атаманюк, С. Плужник, Ф. Якубовський. Київ : Маса, 1930. Т.1. 454 с.
11. Дочинець М. Золотий час. Одкровення карпатського знатника / М. Дочинець. Мукачево : Карпатська вежа, 2013. 192 с.

Krivoruchko V. Reception of ideas Grigory Skovoroda in the creativity of Myroslav Dochynets: the chronotope aspect

Summary. This work attempts to investigate the creative understanding of ideas, motives, some chronotopic coordinates and images of the works of the Ukrainian traveling philosopher Hryhoriy Savich Skovoroda by Myroslav Dochynets.

For more than two centuries, writers have been constantly turning to the creative legacy of this unique thinker and writer, interpreting and reinterpreting his ideas according to their circumstances, time, or ideological trends.

Skovoroda, as an indisputable authority in philosophy and fiction, continues to serve as a source of numerous attempts to interpret and reinterpret his views, in particular, the vision of the individual, the world, nature, God, freedom, work – in fact, everything that has always been and remains important to people.

His teaching, recorded in philosophical treatises, fables and other texts, has repeatedly been the subject of reception by writers of various stylistic, ideological and aesthetic preferences. Practically every author in one way or another turns to the profound generalizations of the brilliant traveling sage. Modern Ukrainian writers are no exception. Valery Shevchuk, whose work is literally permeated with Skorodyna's ideas, emphasizes the unfailing relevance of Skovoroda: «Grygory Savych transferred the problems of general philosophy to the field of ethics (moral teaching), and his entire work is one great testament or message not only of his time or his people, but people of times in all lands».

For the work of the laureate of the Taras Shevchenko National Prize of Ukraine (2014), the «golden writer» of Ukraine, Myroslav Dochynets, the appeal to the figure of the great philosopher is very organic. After all, as the author admits, his father, being a philosopher by education, attracted his son to wisdom from childhood: «I learned to read by falling asleep next to his shoulder. These were books by Kant, Spinoza, Hegel, Bacon, Voltaire, Skovoroda. Perhaps this brought a touch of philosophy and aphorism to my writing». In almost all of his works, Dochynets refers to the ideas of Hryhoriy Skovoroda, directly or indirectly including them in the canvas of the plot and/or the ideological content of the text.

Key words: internal chronotope, narration, chronotope of the road, plot, parable.